

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Psychoanalytische psychotherapie bestaat voor de auteurs uit vierentwintig sessies in een frequentie van twee sessies per week. Overdracht en omgaan met separatie zijn belangrijke hefbomen in de behandeling. Advies geven of 'het even overnemen' zijn 'pitfalls' die de therapeut tracht te vermijden. Actief zoeken naar de 'life events' die paniek oproepen en in allerlei omstandigheden zijn eigen beslissingen leren nemen zijn de doelstellingen van de psychotherapie. De belangrijkste defensiemechanismen in deze gevallen, namelijk reactievorming, ongedaan maken, somatisatie en externalisatie, komen uitvoerig aan bod in de voorbeelden. In een tweede deel komen bij uitbreiding ook agorafobie, sociale fobie, gegeneraliseerde angst, PTSD en persoonlijkheidsstoornissen aan bod. Een manco van dit boekje vind ik dat men te volledig wil zijn, maar te weinig uitwerkt en soms zichzelf herhaalt. De DSM dwangmatig volgen leek hier meer de leidraad te zijn dan het uit de doeken willen doen van het intrapsychisch functioneren in al zijn facetten. Hun therapievorm omschreven deze auteurs al in de vorige eeuw (Milrod e.a. 1998) als verkennende psychotherapie voor patiënten met een paniekaanval. Ik vond in dit boekje weinig nieuws veertien jaar later! Ik had naar aanleiding van de interessante voorbeelden meer reflectie, differentiatie en explicietie verwacht, maar kreeg — tot mijn verbazing — bijna een replica van die eerste publicatie te lezen.

Literatuur

- BALKOM, A.J.L.M. VAN, OOSTERBAAN, D., VISSER, S. & VLIET, I.M. VAN (red.) (2011). *Handboek angststoornissen*. Utrecht: de Tijdstroom.
- MILROD, B., BUSCH, F., COOPER, A. & SHAPIRO, T. (1998). *Paniekstoornis en psychodynamische therapie — Een handleiding*. Lisse: Swets & Zeitlinger. (Zie ook mijn recensie in *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 29 [1999], p. 62-63).

Adler voor de eenentwintigste eeuw?

Bespreking van

Jon Carlson & Michael P. Maniaci (red.) (2012). *Alfred Adler revisited*. Londen: Routledge. ISBN 978 0415 88446 4, 327 pp., £ 27,99

RONNY VANDERMEEREN

Velen onder ons zullen voor de eerste, en misschien ook wel laatste, keer in contact zijn gekomen met het werk van Alfred Adler (1870-1937) als addendum bij een cursus dieptepsychologie. Velen zullen zich hem misschien nog herinneren als grondlegger van de individuele psychologie waarin het minderwaardigheidscomplex een centrale plaats krijgt. Maar vooral herinneren we ons Adler waarschijnlijk als eerste van de Weense psychoanalytische discipelen die met Freud brak. Dat gebeurde al in 1911, twee jaar voor Freuds breuk met Jung. Het boek *Alfred Adler revisited* bestaat uit drieëntwintig teksten van Adler, voorzien van commentaren die zijn geschreven door vijfentwintig verschillende auteurs. Zij vormen een vrij heterogene groep, met diverse opleidingen, van hoogleraar in de psychologie, via counselor, tot maatschappelijk werker en speltherapeut. Maar ik vond er geen enkele met een vermelding van een psychoanalytische opleiding achter zijn naam, wat illustratief lijkt voor de scheidslijn die er ligt tussen adleriaans en freudiaans denken. Behalve het inleidende deel zijn alle hoofdstukken dus herdrukken van evenveel artikelen die Adler publiceerde tussen 1912 en 1937. Van één hoofdstuk kon ik geen publicatiedatum terugvinden, toch een kleine redactionele onzorgvuldigheid. Ieder artikel wordt voorafgegaan door een inleidend en beschouwend commentaar dat de bedoeling heeft om het werk van Adler toe te passen op de eenentwintigste eeuw. Adler schreef veel van zijn latere teksten in

een Engels dat steeds een erg Duitse inslag bleef behouden. Hij liet het uitgeven van zijn werk in grote mate over aan vertalers en uitgevers, waardoor een aantal van zijn vroege vertalingen gewoonweg ondermaats zijn. Zo is de term «individuele psychologie» een hoogst ongelukkige vertaling van het Duitse *Individualpsychologie*. Adler had niet de bedoeling om te spreken over «individueel» in de zin van «uniek». Hij had veeleer het ondeelbare (*indivisible*) van de persoon binnen een holistische visie voor ogen. En de gebrekkige vertalingen blijven op deze manier in stand. Het is ook dit gebrek aan taalkundige alertheid bij Adler dat volgens de redacteurs van dit boek zijn reputatie bij collega's en studenten heeft geschaad. Adler was na zijn verhuizing naar Amerika met zijn denkbeelden niet echt welkom bij medische opleidingen, die veelal freudiaans gericht waren, noch op psychologische faculteiten waar de jonge behavioristen de scepter zwaaiden. Daarop begon Adler zich meer rechtstreeks te richten tot het grote publiek, door bijvoorbeeld het geven van lezingen en opleidingen voor leerkrachten, of het openen van klinieken voor de armen. Hij schreef voor magazines en tijdschriften, en veel van zijn boeken, die nu zelfhulpboeken zouden worden genoemd, waren bestsellers.

Na 1912 onderging het werk van Adler een belangrijke conceptuele verschuiving, mede door zijn drie belangrijkste bronnen van inspiratie: Nietzsche, Vaihinger en Shakespeare. Op basis van de mate van sociale integratie komt Adler tot een indeling in vier types van persoonlijkheden. Het eerste type betreft personen die hun hele leven een meer of minder dominante of heersende attitude tegenover de realiteit vertonen. Het tweede, meer voorkomende, type verwacht alles van anderen en steunt op anderen. Het derde type neigt naar het vermijden van problemen om geen mislukking te riskeren. En een vierde type gaat de strijd met problemen aan op een manier die helpend is voor anderen. Anders dan Freud, focuste Adler dus niet zozeer op het speci-

fieke van psychische stoornissen als wel op de persoonlijkheid als geheel. In zijn artikel over de verschillen tussen individuele psychologie en psychoanalyse vertaalt Adler de verschillende kernconcepten van de psychoanalyse naar zijn eigen begrippenkoppel van sociale betrokkenheid en streven naar superioriteit. In alle teksten wordt deze twee-eenheid telkens weer op de voorgrond geplaatst, wat ik meer en meer begon te ervaren als een nivellering of een dedifferentiatie van de complexiteit van psychische processen. Het werd een zich herhalend deuntje, dat voor mij steeds oppervlakkiger klonk, en dat was niet wat ik verwachtte van toch één van de richtingen binnen de brede school van de dieptepsychologie.

De inleidende commentaren bij ieder artikel zijn dikwijls relatief kort en verschillen onderling in kwaliteit. Ik vond het wel interessant om te lezen maar het droeg eerder bij aan een verbreding dan aan een verdieping van het begrip van de oorspronkelijke tekst. Na het lezen van dit boek kan ik niet anders dan besluiten dat het werk van Adler voor mij niet meer dan een addendum zal blijven in mijn eigen therapeutisch denken en handelen.

Uitnodiging tot de psychoanalytische dans

Bespreking van

Bernard Reith, Sven Lagerlöf, Penelope Crick, Mette Møller & Elisabeth Skale (red.) (2012). *Initiating Psychoanalysis — Perspectives*. Hove/New York: Routledge. ISBN 978 0 415 55498 5, 359 + xvii pp., £ 24,99

TON STUFKENS

Wat doe je als analyticus in de kennismakingsgesprekken met een potentiële analysant en hoe valt er te denken over de ingewikkelde problematiek van wat traditioneel